

Секція 2

к.е.н. Сигида Л.О.

асистент кафедри маркетингу та УІД

Сумський державний університет

E-mail: liubov.syh@gmail.com

## БІРЖОВІ ПОСЕРЕДНИКИ НА СВІТОВИХ ТОВАРНИХ І ФОНДОВИХ БІРЖАХ

Біржовий ринок є складною структурою, що складається з безлічі різних бізнесів і учасників. Особливістю організації торгівлі на біржовому ринку є те, що вона відбувається не безпосередньо між продавцями і покупцями, а із залученням третіх осіб, які представляють інтереси кожної сторони – *біржовими посередниками*.

Усіх посередників, які діють на біржовому ринку, можна поділити на такі основні групи як **брокери, дилери та брокер-дилери**. Саме вони забезпечують найбільшу активність на біржовому ринку.

*Брокер* є посередником у вузькому розумінні цього слова, він лише зводить продавців та покупців, отримуючи за це винагороду у вигляді комісійних [1]. Це означає, що брокер здійснює акт купівлі для покупця і акт продажу для продавця, щоразу переконуючись, що операція була здійснена за найкращою для клієнта ціною [2].

*Дилер* – це юридична або фізична особа, яка здійснює посередницькі операції від свого імені і за свій рахунок. Дилер у своїй діяльності максимально наближений до кінцевого покупця продукції [3].

Багато компаній беруть участь як у брокерській, так і в дилерській діяльності, що робить їх брокер-дилерами [5].

*Брокер-дилер* – це фізична або юридична особа, яка купує і продає біржові товари для своїх клієнтів і для себе. Брокер-дилери відрізняються від простих брокерів, які можуть тільки купувати і продавати для своїх клієнтів.

Брокер-дилери можуть укласти угоди за свій рахунок, а не тільки за рахунок клієнтів [4]. Це забезпечує гнучкість, яка часто приносить користь клієнтам.

На даний час у світі функціонує велика кількість бірж, кожна з яких має свою спеціалізацію та особливості діяльності. Крім того, кожна біржа характеризується посередниками, які діють на ній. Розглянемо детальніше посередників, які діють на деяких товарних і фондових біржах світу, та наведемо їх характеристику (табл. 1 та табл. 2).

Таблиця 1 – Посередники на світових товарних біржах

Біржа	Посередник
1	2
Чикагська товарна біржа (Chicago Board of Trade) [6]	<p>1. <i>Дійсні Члени</i>. Угоди, що укладаються: усі фінансові та сільськогосподарські ф'ючерсні й опціонні угоди. Колір бейджику, який носять посередники: жовтий</p> <p>2. <i>Асоційовані Члени</i>. Угоди, що укладаються: усі фінансові ф'ючерси та опціони і сільськогосподарські опціони. Колір бейджику, який носять посередники: темно-бордовий.</p> <p>3. <i>GIM- (Government, Instruments Market) члени (уряд, інструменти ринку)</i>. Угоди, що укладаються: ф'ючерси на фінансові інструменти. Колір бейджику, який носять посередники: коричневий.</p> <p>4. <i>IDEM- (Index, Debt and Energy Market) члени (Індекс, заборгованість і енергетичний ринок)</i>. Угоди, що укладаються: федеральні фонди та індексні ф'ючерси. Колір бейджику, який носять посередники: чорний.</p> <p>5. <i>COM- (Commodity Options Market) члени (ринок товарних опціонів)</i>. Угоди, що укладаються: опціони. Колір бейджику, який носять посередники: зелений</p>
Дубайська товарна біржа (Dubai Mercantile Exchange) [7]	<p>Equity Membership, Off-Floor Membership and Clearing Membership. Off-Floor Members та Equity Membership мають право доступу і торгівлі на торговому майданчику відповідно до чинного законодавства та правил. Clearing Membership мають право відкривати угоди та торгувати на торговому майданчику відповідно до чинного законодавства та правил. Тільки вони можуть гарантувати членам або клієнтам відкриту торгівлю на біржі та укладання клірингових угод</p>
Всеєвропейська біржа Euronext [8]	<p>Члени біржі можуть діяти як <i>брокери</i>, що надає їм право торгувати виключно для третіх осіб, включаючи інших членів, або як <i>дилери</i>, що надає їм право торгувати виключно від свого імені та за свій рахунок. Також допустимим є поєднання обох варіантів членства. Для того, щоб діяти на біржі в якості <i>маркет-мейкера</i>, необхідно отримати ліцензію</p>

1	2
Універсальна товарна біржа (Universal Commodity Exchange) [9]	<p>1. <i>Учасники торгівлі</i>: мають право торгувати як за власний рахунок, так і за рахунок своїх клієнтів. Вони не мають ніяких прав на кліринг та врегулювання угод. Ці учасники повинні бути пов'язані з одним чи двома членами біржі, щоб мати права на кліринг.</p> <p>2. <i>Торгово-клірингові учасники (Trading-Cum-Clearing Member (TCM))</i>: мають право торгувати за свій власний рахунок, а також на рахунок клієнтів, а також здійснювати кліринг і врегулювати угоди на біржі.</p> <p>3. <i>Професійні кліринг-учасники (Professional Clearing Member (PCM))</i>: мають право тільки на кліринг та врегулювання угод, укладених учасниками торгівлі та TCM-учасниками</p>
Лондонська біржа металів (London Metal Exchange) [10]	<p><b>Категорія 1:</b> <i>члени дилінгового кола</i> мають право торгувати в межах дилінгового кола на основі LMEselect (дозволяє членам анонімно укладати угоди з іншими фірмами-членами; усі контракти LME – ф'ючерси, опціони і TAPOs можуть бути продані так само) та «телефонного ринку» (зв'язок між членами, що працює 24 години на добу).</p> <p>Члени дилінгового кола мають право укладати угоди купівлі-продажу матеріалів для своїх клієнтів. Вони також є членами клірингової палати.</p> <p><b>Категорія 2:</b> <i>клірингові брокери</i> мають всі привілеї членів дилінгового кола за винятком того, що вони не можуть торгувати в дилінговому колі.</p> <p>Клірингові брокери мають право укладати контракти і можуть торгувати на LMEselect та «телефонному ринку». Вони також є членами клірингової палати.</p> <p><b>Категорія 3:</b> <i>торгово-клірингові учасники</i> можуть торгувати і здійснювати кліринг власного бізнесу, але не можуть укладати клієнтські контракти або торгувати в дилінговому колі. Членами часто бувають промислові або фінансові компанії, які безпосередньо зацікавлені у металообробній промисловості.</p> <p><b>Категорія 4:</b> <i>брокери</i> – можуть укладати контракти, але не є членами клірингової палати.</p> <p><b>Категорія 5:</b> не мають право здійснювати торговельну діяльність, можуть виступати тільки в якості клієнтів.</p> <p><b>Категорії 6 і 7:</b> зарезервовані для приватних осіб і почесних членів</p>

Таблиця 1 – Посередники на світових фондових біржах

Біржа	Посередник
1	2
Лондонська фондова біржа (London Stock Exchange) [11]	<p>1) <i>брокерсько-дилерські фірми</i> виконують доручення клієнтів на купівлю-продаж цінних паперів і здійснення операцій за свій рахунок;</p> <p>2) <i>маркет-мейкери</i> – члени біржі, які зобов'язуються котирувати певні цінні папери протягом робочого дня</p>

1	2
Нью-Йоркська фондова біржа (New York Stock Exchange) [12]	1) <i>комісійні брокери</i> працюють тільки за дорученням клієнтів. Операції за свій рахунок вони не виконують; 2) <i>фахівці-дилери</i> працюють за свій рахунок і від свого імені. Вони не виконують інших брокерських функцій, крім прийняття заявок інших членів біржі; 3) <i>«дводоларові брокери»</i> виконують доручення комісійних брокерів, якщо вони не встигають виконувати замовлення; 4) <i>зареєстровані трейдери</i> також є дилерами, але на відміну від фахівців-дилерів не відповідають за певні акції
Фондова біржа Йоганнесбурга, ПАР (Johannesburg Stock Exchange) [13]	1. <i>Приватний дилер</i> торгує за запитом громадськості. 2. <i>Інституціональний дилер</i> взаємодіє з інституціональними клієнтами
Токійська фондова біржа (Tokyo Stock Exchange) [14]	1. <i>Загальні учасники торгів</i> – мають право торгувати цінними паперами. 2. <i>Торговці ф'ючерсними угодами</i> – учасники торгів можуть торгувати ф'ючерсними угодами на держоблігації, ф'ючерсами на фондові індекси, опціонами на ф'ючерси держоблігацій, опціонами на фондові індекси. 3. <i>Торговці ф'ючерсними угодами на держоблігації</i> – учасники торгів можуть торгувати ф'ючерсними угодами на держоблігації та опціонами на ф'ючерси держоблігацій

Таким чином, біржові посередники є сполучною ланкою, що об'єднує продавців та покупців біржових товарів, сприяє поширенню обширної інформації про особливості функціонування ринку і діяльності на ньому та допомагає реалізовувати товари за найвигідніших для кожної сторони угоди умов.

### Список використаної літератури

1. Сохацька О.М. Біржова справа : підручник / О.М. Сохацька – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль : Карт-бланш, К.: Кондор, 2008. – 632 с.
2. Who is a stock broker? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sharemarketschool.com/stock-broker-explained/>.

3. Жидков А. Организация комерческой деятельности предприятий : учебно-методический комплекс / А. Жидков. – Мичуринск : Издво МичГАУ, 2008. – 105 с.

4. Broker-Dealer [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.investinganswers.com/financial-dictionary/stock-market/broker-dealer-4873>.

5. What Is the Difference Between a Broker and a Dealer? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.livestrong.com/article/121443-difference-between-broker-dealer/>.

6. Chicago Board of Trade [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cmegroup.com/company/membership/types-of-membership-cbot.html>.

7. Dubai Mercantile Exchange Limited [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dubaimerc.com/en/Home/Content/dme-rulebook>.

8. Всеєвропейська біржа Euronext [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.euronext.com/en/membership/membership-requirements>.

9. Universal Commodity Exchange [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://ucxindia.com/Membership\\_Admission\\_Process/56](http://ucxindia.com/Membership_Admission_Process/56).

10. London Metal Exchange [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.lme.com/trading/membership/>.

11. London Stock Exchange [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.londonstockexchange.com/home/homepage.htm>.

12. New York Stock Exchange [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.nyse.com/index>.

13. Johannesburg Stock Exchange [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.jse.co.za>.

14. Tokyo Stock Exchange [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.jpx.co.jp/english/rules-participants/participants/outline/index.html>.

Сигида Л.О. Біржові посередники на світових товарних і фондових біржах / Л.О. Сигида // Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки» (12-13 квітня 2016 р.). – Дніпропетровськ, 2016. – Ч. 4. – С. 382-386.